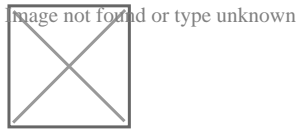

Η πράξη και η έκφραση της ψαλμωδίας μας (2ο μέρος) (Γεώργιος Ι. Χατζηθεοδώρου, Άρχων Μαίιστωρ Μ.Χ.Ε. Καθηγητής Μουσικής-Πρωτοψάλτης)

[/ Πεμπτουσία](#)

Μέσα τώρα στην πράξη και την έκφραση της ερμηνείας των ύμνων της μουσικής μας κυρίαρχο ρόλο έχει το **ύφος**. Το ύφος μας λέει στην Κρηπίδα του ο Θεόδωρος Φωκαέας, είναι αήρ, το λέει και ο Κωνσταντίνος ο Βυζάντιος. Συμφωνώ, όμως είναι αήρ ισχυρότατος, που συμπαρασύρει τον ακροατή είτε προς το ουράνιο εάν είναι καλός ή προς το έσχατο υπόγειο εάν είναι κακός. Το ύφος είναι σύμφυτο με την ίδια τη μουσική και ως εκ τούτου την ακολουθεί στην όποια εξέλιξή από τις απαρχές της.

Είναι χαρακτηριστικό ότι στα πολύ παλιά χειρόγραφα δεν γίνεται αναφορά σε ύφος, πλην εξαιρετικά ελαχίστων περιπτώσεων που συναντούμε αναφορές για ύφος αγιοσοφίτικο και αγιαποστολίτικο. Αυτοί όμως οι χαρακτηρισμοί είχαν σχέση περισσότερο με το ιδιαίτερο θεολογικό και ιδεολογικό υπόβαθρο των δύο αυτών μεγάλων, πανεπιστημιακών στην ουσία, σχολών και πολύ λιγότερο με τη μουσική έκφραση. Όσο όμως προχωρούν τα χρόνια και μετά την πλήρη ανάπτυξη της μουσικής της Εκκλησίας μας, βλέπομε ότι εισχώρησαν κατά καιρούς σε διάφορους τόπους του ελληνικού πολιτισμικού χώρου διάφορες επιρροές που άλλαξαν και συνεχίζουν και σήμερα να αλλάζουν το ύφος, σχηματίζοντας τις λεγόμενες «σχολές», με ιδιόζουσα εκφραστική παράδοση η κάθε μία.

Έχουμε λοιπόν μέλη «**καθώς ψάλλονται**» π.χ. «**στην Θεομίσητον Κωνσταντινούπολιν**», ή «**είς την πόλιν των Θεσσαλονικέων**» ή «**καθώς ψάλλονται παρά των Κρηταίων**» κ.α. Από δω ακριβώς ξεκινά,θα έλεγα, και η εξιδίκευση και φθάνουμε πλέον, προϊόντος του χρόνου, σε πολλαπλή αναφορά για συγκεκριμένο ύφος, όπως: **ύφος της Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας, πολιτικό, αγιορείτικο, μοναστηριακό, θεσσαλονικαίο, αθηναϊκό, μακεδονικό, σμυρναϊκό, ανατολικό, ιβηρικό, θετταλικό, ατζέμικο, λέσβιο, ρεδαιστηνό, μυτιληναϊκό, χιώτικο, κρητικό, κυπραϊκό, ισμαηλίτικο, ναυπλιώτικο, μωραϊτικό, επτανησιακό, δωδεκανησιακό, ζακυνθινό**

-άλλη ιστορία αυτό-και πάει λέγοντας. Δηλαδή, σχεδόν κάθε τόπος και ιδιαίτερο του ύφους...Και όλες αυτές οι διακρίσεις παρά το ότι η χρήση και ο εξυπηρετούμενος σκοπός της ψαλτικής τέχνης είναι ταυτόσημος και ενιαίος σε όλο το χώρο της ελληνικής Ορθοδοξίας.

Η διαφοροποίηση του ψαλτικού ύφους μέσα στην εξελικτική πορεία της βυζαντινής μουσικής και η διάκρισή του σε επί μέρους οφείλεται σε πολλούς παράγοντες. Πρώτος από όλους είναι αυτή η εξελικτική πορεία της ψαλτικής τέχνης η οποία με τη χρήση νέων εμπειριών, πληροφοριών η και τεχνικών μέσων, συνεχώς, έστω και αθέλητα, και παρά την αναντίρρητη συντηρητικότητα του εκκλησιαστικού χώρου, προσαρμόζεται σε τρόπο και ύφος έκφρασης στην απόδοση της ψαλμωδίας που ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις, στα τεχνικά και στα αισθητικά δεδομένα κάθε εποχής. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα με την πάροδο του χρόνου μια ολίγον κατ' ολίγο διαφοροποίηση.

Εύκολα μπορούμε να αντιληφθούμε αυτή τη διαφοροποίηση που επέρχεται στην απόδοση των ύμνων με την πάροδο του χρόνου, αν ακούσουμε τις, από 100 ήδη χρόνων και μετά, ηχογραφήσεις. Σ' αυτές θα διακρίνουμε, βασικά δύο ενότητες ψαλτικής έκφρασης. Τη μια με ένα παλαιότροπο ύφος που δεν συναντούμε στις ημέρες μας και την άλλη με νεότροπο ύφος, δηλαδή, αυτό που έχουμε σε γενικές γραμμές σήμερα. Λέγοντας τώρα παλαιότροπο εννοώ εκείνο με τις πολύ ψηλές βάσεις τους σκληρούς τονισμούς, τη μελωδική ακαμψία, το μάσημα των φωνηέντων, τα υπεβολικά κλισάντι (σούρξιμο της φωνής) και όλα αυτά προκειμένου να επιτευχθεί κυρίως ηχητικός όγκος και ένταση, σε βάρος ασφαλώς της λεπτομέρειας, της ποιότητας του ήχου και της ακρίβειας στην απόδοση των διαστημάτων.

(Παρακαλώ να ακούσετε τρία ηχητικά από παλιούς, αριστείς για τη εποχή τους, ψάλτες, για να αντιληφθούν οι νεώτεροι βασικά αποψινοί ακροατές τον παλιό τροπό ψαλσίματος (ηχητικό παράδειγμα 1,2,3, Ιακωβος Ναυπλιώτης, Σεραφείμ Γεροθόδωρος-Κων/νος Θωμαΐδης).

1. %hsjjkskkkkksjksaoao%
2. %allaoalppalamanab%
3. %jakalaoaureacavbnmxa%
4. %kkskkkkksjksaoao%
5. %allaoalppalamanab%
6. %jakalaoaureacavbnmxa%

(Εισήγηση στην Επιστημονική Διημερίδα-« Η Ψαλτική Τέχνη στην Ορθόδοξη Λατρεία»... Ηράκλειο Κρήτης 24-26 Οκτωβρίου 2014).